Cuprins

Abrevieri.....XIX

Considerații introductive 1

PARTEA I. Despre cooperarea internațională în materie penală şi contribuția acesteia la dezvoltarea dreptului penal 7

Titlul I. Cooperarea judiciară internațională în materie penală 9

Capitolul I. Privire istorică asupra instrumentelor de cooperare internațională în materie penală..... 9

Capitolul II. Extrădarea 20

Secțiunea 1. Noțiunea şi natura juridică a extrădării..... 20

§1. Noțiune 20

1.1. Definiția extrădării 20

1.2. Delimitarea de alte măsuri 20

1.3. Frauda la extrădare..... 21

§2. Natura juridică a extrădării 22

§3. Clasificări 23

Secțiunea a 2-a. Extrădarea în dreptul internațional public ... 25

§1. Extrădarea – act de suveranitate al statului..... 25

§2. Consecințele trăsăturii extrădării de a fi o prerogativă a suveranității statului..... 26

§3. Extrădarea în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului 32

Secțiunea a 3-a. Condițiile extrădării în lumina dreptului internațional şi a dreptului român 33

§1. Condiții privitoare la infracțiune..... 34

1.1. Condiții privind gravitatea infracțiunii sau a pedepsei..... 34

1.2. Dubla incriminare 35
1.3. Fapta să nu fie prescrisă 38
1.4. Infracţiunea să nu fie una politică sau conexă unei infracţiuni politice sau motivată pe considerente de rasă, religie, sex, naţionalitate, limbă, opinii politice sau ideologice sau de apartenenţă la un grup social 38
§2. Condiţii privind persoana extrădabilă 38
§3. Condiţii privind urmărirea penală, judecata sau executarea pedepsei 40
§4. Condiţii privind cererea de extrădare 41
Secţiunea a 4-a. Procedura extrădării 42
§1. Consideraţiuni generale 42
§2. Procedura extrădării în legislaţia română în vigoare 43
Secţiunea a 5-a. Convenţii multilaterale de extrădare sau care conţin dispoziţii privind extrădarea la care România este parte 48
§1. Convenţia europeană de extrădare, adoptată la Paris la 13 decembrie 1957, şi Protocoalele sale adiţionale, adoptate la Strasbourg la 15 octombrie 1975 şi la 17 martie 1978 48
1.1. Introducere 48
1.2. Analiza principalelor dispoziţii ale Convenţiei 49
1.3. Primul Protocol adiţional (Strasbourg, 15 octombrie 1975) 57
1.4. Al doilea Protocol adiţional (Strasbourg, 17 martie 1978) 58
1.5. Al treilea Protocol adiţional (Strasbourg, 10 noiembrie 2010) 61
1.6. Al patrulea Protocol adiţional (Viena, 20 septembrie 2012) 63
§2. Alte convenţii multilaterale cu dispoziţii în materie de extrădare la care România este parte 64
Secţiunea a 6-a. Tratate bilaterale de extrădare încheiate de România 66

Capitolul III. Transferul de proceduri în materie penală..... 79
Secțiunea 1. Noțiune. Definiție. Reglementare..... 79
Secțiunea a 2-a. *Aut dedere, aut judicare* 80
Secțiunea a 3-a. Principalele convenții internaționale care cuprind dispoziții privind transferul de proceduri în materie penală 81
§1. Convenția europeană privind transferul de proceduri în materie penală..... 81
§2. Alte instrumente juridice internaționale în materia transferului de proceduri 87
Secțiunea a 4-a. Reglementarea internă a transferului de proceduri penale..... 88

Capitolul IV. Asistența judiciară internațională în materie penală 93
Secțiunea 1. Noțiune. Definiție. Reglementare..... 93
Secțiunea a 2-a. Principalele forme de asistență judiciară internațională în materie penală..... 94
§1. Comunicarea sau notificarea actelor de procedură..... 94
§2. Comisia rogatorie internațională..... 95
Secțiunea a 3-a. Convenții multilaterale în domeniul asistenței judiciare internaționale în materie penală la care România este parte 98
§1. Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală (Strasbourg, 20 aprilie 1959) și Protocoalele sale adiționale 98
1.1. Prezentarea generală a Convenției 98
1.2. Analiza principalelor prevederi ale Convenției 98
1.2.1. Domeniul de aplicare..... 98
1.2.2. Comisiile rogatorii..... 99
1.2.3. Comunicarea actelor judiciare și înfățișarea martorilor, experților și a persoanelor acuzate..... 100
1.2.4. Cazierul judiciar și schimbul de informații 102
1.2.5. Procedura stabilită de Convenție..... 102

1.2.6. Primul Protocol adiţional (17 martie 1978) şi cel de-al doilea Protocol adiţional (8 noiembrie 2001) 104
§2. Alte convenţii multilaterale cu dispoziţii în domeniul asistenţei judiciare în materie penală 112
2.1. Convenţii cu vocaţie universală adoptate sub egida Organizaţiei Naţiunilor Unite..... 112
2.2. Convenţii ale Consiliului Europei..... 113
Secţiunea a 4-a. Tratate bilaterale de asistenţă judiciară internaţională în materie penală încheiate de România 114

Capitolul V. Recunoaşterea hotărârilor penale 116
Secţiunea 1. Convenţia europeană privind valoarea internaţională a hotărârilor represive 116
§1. Executarea hotărârilor străine 117
§2. Efectele internaţionale ale hotărârilor penale europene..... 120
Secţiunea a 2-a. Reglementarea în legea română a recunoaşterii şi executării hotărârilor penale străine 121

Capitolul VI. Transferarea persoanelor condamnate 123
Secţiunea 1. Noţiune. Definiţie. Reglementare..... 123
Secţiunea a 2-a. Convenţia Consiliului Europei asupra transferării persoanelor condamnate, adoptată la Strasbourg la 21 martie 1983, şi Protocolul său adiţional din 18 decembrie 1997..... 124
§1. Consideraţii generale..... 124
§2. Analiza principalelor articole ale Convenţiei 125
§3. Protocolul adiţional din 18 decembrie 1997..... 130
Secţiunea a 3-a. Tratate bilaterale încheiate de România în materia transferării persoanelor condamnate..... 132
Secţiunea a 4-a. Cadrul juridic intern privind transferarea persoanelor condamnate..... 133

Titlul II. Instrumente juridice multilaterale privind cooperarea internațională care impun statelor părți standarde comune privind dreptul substanțial şi procedural penal 135

Capitolul I. Introducere 135

Capitolul II. Instrumente juridice multilaterale care obligă statele părți să incrimineze, sancționeze, să urmărească şi să judece unele fapte grave, altele decât crimele internaționale 137
Secțiunea 1. Instrumente juridice universale 137
Secțiunea a 2-a. Instrumente juridice adoptate sub egida Consiliului Europei 148

Capitolul III. Instrumente juridice multilaterale care conțin norme de procedură penală, altele decât cele privind cooperarea judiciară 158
Secțiunea 1. Instrumente juridice ale ONU 158
Secțiunea a 2-a. Instrumente juridice ale Consiliului Europei 159

Titlul III. Cooperarea polițienească internațională în materie penală 163

Capitolul I. Deosebiri şi complementaritate față de cooperarea judiciară în materie penală 163

Capitolul II. Rolul Organizației Internaționale de Poliție Criminală (Interpol) 166

Titlul IV. De la justiție penală transnațională la justiție penală supranațională 167

Capitolul I. Despre dreptul internațional penal şi crearea unei justiții penale supranaționale 167
Secțiunea 1. Premisele unei justiții penale supranaționale 167
Secțiunea a 2-a. Noțiunea şi izvoarele dreptului internațional penal 169
Secțiunea a 3-a. Principiile dreptului internațional penal 175

§1. Principiul legalităţii 176
§2. Principiul competenţei (jurisdicţiei) universale 179
§3. Principiul imprescriptibilităţii crimelor contra umanităţii şi a crimelor de război 184
§4. Principiul răspunderii penale individuale 185
§5. Principiul neretroactivităţii legii penale 185

Capitolul II. Jurisdicţii penale supranaţionale 186
Secţiunea 1. Tribunalele penale internaţionale ad-hoc 186
Secţiunea a 2-a. Curtea Penală Internaţională 194
§1. Consideraţiuni introductive 194
§2. Funcţionarea Curţii Penale Internaţionale 195
§3. Jurisdicţia Curţii Penale Internaţionale 198
3.1. Complementaritatea jurisdicţiei Curţii Penale Internaţionale 198
3.2. Crimele prevăzute de Statutul de la Roma 201
3.2.1. Competenţa *ratione personae* şi *ratione materiae* 201
3.2.2. Crimele prevăzute de Statut 201
3.2.3. Procedura 207

PARTEA a II-a. Despre cooperarea judiciară şi poliţienească în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene şi rolul acesteia în crearea unui spaţiu penal european şi a unui drept european penal 211

Titlul I. Cooperarea judiciară între statele membre ale Uniunii Europene – un răspuns adecvat la o criminalitate fără frontiere 213

Capitolul I. Recunoaşterea reciprocă – „piatra unghiulară" a cooperării judiciare în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene 213

Capitolul II. De la extrădare la mandatul european de arestare 217
Secţiunea 1. Primul pas: proceduri simplificate de extrădare 217
Secţiunea a 2-a. Mandatul european de arestare 222
§1. Introducere 222

§2. Noțiune 224
§3. Procedura de predare în baza unui mandat european de arestare. Asemănări şi deosebiri față de procedura „clasică" de extrădare 225
3.1. Eliminarea etapei administrative şi a oricărei posibilități de influență a factorului politic 225
3.2. Condițiile predării şi regulile de procedură 226
§4. Implicații constituționale: analiză comparativă a situației din Germania, Polonia şi România 228
§5. Mandatul european de arestare şi drepturile omului 241
§6. Aplicarea în timp şi în spațiu a Deciziei-cadru privind mandatul european de arestare. Decizia nr. C-296/ 2008 a Curții de Justiție a Uniunii Europene 250
6.1. Aplicarea în timp 250
6.2. Aplicarea în spațiu 254
§7. Transpunerea Deciziei-cadru privind mandatul european de arestare în dreptul român 254

Capitolul III. Instrumente juridice privind asistența judiciară în materie penală 265
Secțiunea 1. Convenția UE de asistență judiciară în materie penală din 29 mai 2000 265
Secțiunea a 2-a. Protocolul din 16 octombrie 2001 269
Secțiunea a 3-a. Aplicarea în România a Convenției şi a Protocolului 269

Capitolul IV. Instrumente juridice privind recunoaşterea reciprocă a hotărârilor judecătoreşti şi a deciziilor judiciare 272
Secțiunea 1. Instrumente bazate pe principiul recunoaşterii reciproce pentru obținerea probelor, sechestru şi confiscare 272
§1. Decizia-cadru 2003/577/JAI a Consiliului din 22 iulie 2003 privind executarea în Uniunea Europeană a ordinelor de indisponibilizare a bunurilor sau a probelor 272

§2. Decizia-cadru 2006/783/JAI a Consiliului din 6 octombrie 2006 privind aplicarea principiului recunoaşterii reciproce ordinelor de confiscare 279
§3. De la „mandatul european de obținere a probelor" la „ordinul european de anchetă" 281
3.1. Privire critică asupra Deciziei-cadru privind mandatul european de obținere a probelor 281
3.2. Propunerea de directivă privind ordinul european de anchetă. „Valoarea adăugată" a acestei inițiative față de mandatul de obținere a probelor 285
Secțiunea a 2-a. Aplicarea principiului recunoaşterii reciproce sancțiunilor pecuniare 289
§1. Privire generală asupra Deciziei-cadru 2005/214/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind aplicarea principiului recunoaşterii reciproce sancțiunilor pecuniare 289
§2. Analiza critică a transpunerii în dreptul român a acestei decizii-cadru şi propuneri *de lege ferenda* 292
§3. Analiză comparativă a modului în care a fost transpusă Decizia-cadru privind sancțiunile pecuniare în alte state membre ale Uniunii Europene 294
§4. Relația cu Directiva 2011/82/UE de facilitare a schimbului transfrontalier de informații privind încălcările normelor de circulație care afectează siguranța rutieră 297
Secțiunea a 3-a. Recunoaşterea reciprocă a pedepselor sau măsurilor privative de libertate 298
§1. „Mandatul european de executare a pedepsei" 298
1.1. Scurtă introducere 298
1.2. Domeniul de aplicare şi procedura 299
1.3. Transpunerea Deciziei-cadru în dreptul național al statelor membre şi propuneri *de lege ferenda* privind transpunerea în legea română 309

§2. Instrumente juridice pentru luarea în considerare a condamnărilor şi schimbul de informaţii din cazierele judiciare 311
§3. Aplicarea principiului recunoaşterii reciproce în cazul măsurilor de probaţiune şi al sancţiunilor alternative..... 314
Secţiunea a 4-a. „Ordinul european de supraveghere”..... 316

Titlul II. Crearea unui drept european penal 321

Capitolul I. Argumente pentru existenţa unui drept european penal 321

Capitolul II. Instrumente juridice vizând stabilirea unor norme minime de drept substanţial penal în statele membre ale Uniunii Europene 329
Secţiunea 1. Decizia-cadru 2002/475/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind combaterea terorismului..... 329
Secţiunea a 2-a. Decizia-cadru 2004/757/JAI a Consiliului din 25 octombrie 2004 de stabilire a dispoziţiilor minime privind elementele constitutive ale infracţiunilor şi sancţiunile aplicabile în domeniul traficului ilicit de droguri..... 331
Secţiunea a 3-a. Decizia-cadru 2003/568/JAI a Consiliului din 22 iulie 2003 privind combaterea corupţiei în sectorul privat..... 335
Secţiunea a 4-a. Decizia-cadru 2001/413/JAI a Consiliului din 28 mai 2001 de combatere a fraudei şi a falsificării mijloacelor de plată, altele decât numerarul..... 337
Secţiunea a 5-a. Decizia-cadru 2001/500/JAI a Consiliului din 26 iunie 2001 privind spălarea banilor, identificarea, urmărirea, indisponibilizarea, sechestrarea şi confiscarea instrumentelor şi produselor infracţiunii 339
Secţiunea a 6-a. Decizia-cadru 2002/629/JAI a Consiliului din 19 iulie 2002 privind combaterea traficului de persoane..... 340

Secţiunea a 7-a. Decizia-cadru 2004/68/JAI a Consiliului din 22 decembrie 2003 privind combaterea exploatării sexuale a copiilor şi a pornografiei infantile 343

Capitolul III. Cadrul instituţional al cooperării judiciare în materie penală în Uniunea Europeană 346
Secţiunea 1. Reţeaua Judiciară Europeană şi alte reţele ale Uniunii Europene implicate în cooperarea în materie penală 346
§1. Reţeaua Judiciară Europeană 346
§2. Alte reţele ale Uniunii Europene implicate în cooperarea în materie penală 348
Secţiunea a 2-a. Eurojust 350
§1. Prezentare generală 350
§2. Misiunea şi rolul Eurojust „înainte şi după Lisabona". Analiză critică 352
2.1. Menirea Eurojust în lumina Tratatului de la Amsterdam. Rolul şi funcţiile Eurojust potrivit Deciziei 2002/187/JAI a Consiliului din 28 februarie 2002, cu modificările şi completările ulterioare 352
2.2. Misiunea Eurojust în lumina noului Tratat privind funcţionarea Uniunii Europene 363
Secţiunea a 3-a. Propuneri *de lege ferenda* la nivel european privind Reţeaua Judiciară Europeană şi Eurojust 365
Secţiunea a 4-a. Rolul magistraţilor de legătură 368

Titlul III. Cooperarea poliţienească în materie penală în Uniunea Europeană 371

Capitolul I. Evoluţia cadrului normativ privind cooperarea poliţienească în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene 371

Capitolul II. Rolul şi misiunea Europol 373

Titlul IV. Dezvoltarea cadrului normativ şi instituţional în materie penală al Uniunii Europene după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona 379

Capitolul I. Evoluții actuale şi de perspectivă ale dreptului penal al Uniunii Europene 379

Capitolul II. Perspectivele înființării unui Parchet European 389

Concluzii generale şi sintetizarea propunerilor *de lege ferenda* 393

§1. Concluzii 393

§2. Sinteza propunerilor *de lege ferenda* 394

2.1. Propuneri de revizuire a Constituției României 394

2.2. Propuneri de modificare şi completare a Noului Codului penal (Codul penal 2009) 395

2.3. Propuneri de modificare a Noului Cod de procedură penală (2010) 395

2.4. Propuneri de modificare a Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală 396

2.5. Propunerea de a se elabora şi adopta o lege specială pentru cooperarea cu Curtea Penală Internațională şi alte tribunale internaționale 398

2.6. Propuneri privind viitorul cadru instituțional al Uniunii Europene în domeniul cooperării judiciare în materie penală 398

Anexa nr. 1 – Lista tratatelor bilaterale de extrădare sau conținând dispoziții privind extrădarea încheiate de România 399

Anexa nr. 2 – Lista tratatelor bilaterale încheiate de România în domeniul asistenței judiciare în materie penală 403

Anexa nr. 3 – Lista principalelor instrumente juridice ale Consiliului Europei privind cooperarea internațională în materie penală 407

Anexa nr. 4 – Lista principalelor decizii-cadru ale Consiliului Uniunii Europene în domeniul cooperării judiciare în materie penală 415

Bibliografie 423